

Asia: VN/1088/2025

## **Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Lausunnon keskeinen sisältö**

Kuntaliitto tunnistaa julkisen talouden tilan ja pitää siksi periaatteessa tarpeellisena etsiä uusia rahoituslähteitä. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton tuottamia tuloja ja kokonaisvaikutuksia on kuitenkin vaikeaa arvioida.

Nuorten ikäluokkien pieneneminen muodostaa keskeisimmän haasteen sekä lukio- että ammatillisen koulutuksen järjestämisessä tulevina vuosina. Ongelma korostuu väestöään menettävillä alueilla. Tähän ehdotetut muutokset eivät ole tuomassa helpotusta.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että hallitus selvittää toimenpiteiden vaikutukset kuntiin ja muihin koulutuksen järjestäjiin. On ilmeistä, että vaikutukset kohdistuvat hyvin eri tavoin eri koulutuksen järjestäjiin. Siksi vaikutusten arvioinnin tulee sisältää vaikutusarviot erilaisiin koulutuksen järjestäjiin. Vaikutusten arvioinnin tulee sisältää myös kokonaisarviointi, joka ei rajoitu ainoastaan vaikutuksiin lukio- ja ammatilliseen koulutukseen.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että hallitus seuraa tarkasti lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia. Erityisen tärkeää on seurata vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä osaavan työvoiman saatavuuteen eri puolella maata. Hallituksen tulee olla valmiina reagoimaan, mikäli koulutuksen saatavuus uhkaa heikentyä merkittävästi tai osaavan työvoiman saatavuus heikkenee.

Kuntaliitto pitää ehdotettuja rajauksia lukuvuosimaksuvelvoitteen ulkopuolelle jäävistä ryhmistä tarkoituksenmukaisina.

Kuntaliitto esittää lisäksi huolensa, että Suomesta vaikuttaa puuttuvan tietopohjaan ja analyysiin perustuva näkemys ja kestävä kokonaisstrategia, jossa linjataan Suomeen toisen asteen koulutukseen opiskelemaan tulemisesta suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin rakentamiseksi.

## Erityisesti lukiokoulutuksesta

Lukiokoulutuksen osalta on säädettävä ammatillisen koulutuksen tavoin, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään julkisesti säädeltyä ja järjestämislupa perustuvaa lukiokoulutuksen tilauskoulutusta.

On hyvä, että laissa määritetään lukuvuosimaksun minimitaso, mutta koulutuksen järjestäjän on mahdollista päättää myös korkeammasta lukuvuosimaksusta. On kuitenkin ongelmallista, että valtioneuvosto määrittää lukuvuosimaksun minimitason vain yhdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden poistuminen valtiosuuden piiristä vaikuttaa hyvin eri tavoin eri lukiokoulutuksen järjestäjiin. Tämä heikentää Kuntaliiton arvion mukaan joidenkin kuntien mahdollisuuksia järjestää lukiokoulutusta. Hallituksen tulee selvittää toimenpiteiden vaikutukset kuntiin ja muihin koulutuksen järjestäjiin.

Hallituksen on oltava valmis käyttämään muita välineitä, jotta lukiokoulutuksen saavutettavuus ei heikkenisi. Näitä välineitä ovat seuraavat:

- 1) Yksikköhinnan harkinnanvaraisen korotuksen hyödyntäminen.
- 2) Rahoituslaissa olevan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan leikkauksen poistaminen.
- 3) Samoin on käynnistettävä valmistelu lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, jotta koulutuksen järjestäjät pystyvät huolehtimaan koulutuksen laadusta ja saavutettavuudesta.

## Erityisesti ammatillisesta koulutuksesta

Kuntaliitto katsoo, että esitysluonnos selkeyttää kuntataustaisten koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjinä. Kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, joten on perusteltua, että ne voivat järjestää lain ammatillisesta koulutuksesta mukaista tilauskoulutusta.

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupasäätely muuttuu vuoden 2026 alusta siten, että järjestämisluvassa ei enää säädellä niiden opiskelijoiden määrää jotka ovat oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vastaavasti kuin lukiokoulutuksessa nuorten määrän vähentyminen vähentää myös ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärää.

Väestönkehityksestä johtuen Suomen haasteena on tulevana vuosina osaavan työvoiman saatavuus. Lukuvuosimaksut voivat jossain määrin heikentää osaavan työvoiman saatavuutta. Jatkossa olisi kuitenkin edelleen mahdollisuus hyödyntää valtiosuusrahoitteista oppisopimuskoulutusta osaavan työvoiman rekrytoinnissa. Tilannetta tulee kuitenkin seurata ja tarvittaessa käynnistää toimenpiteet, joilla varmistetaan ammatillisen koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus maan eri osissa sekä tarkoituksenmukainen hyödyntäminen osaavan työvoiman saatavuudessa.

## Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallituksen esitysluonnoksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa.

Lisäksi säädettäisiin, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta.

Tilauskoulutuksen järjestäminen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisille ja näihin rinnastettaville henkilöille

Ehdotus mahdollistaisi suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtion kansalaisten mahdollisuudet osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen vastaavasti kuin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten maiden kansalaisten mahdollisuudet Ammatillisen koulutuksen järjestäjä ei perisi tilauskoulutusta järjestäessään maksuja opiskelijalta, vaan koulutuksen maksaisi jatkossakin kokonaisuudessaan tilaaja. Esityksessä ehdotetaan, että tilaaja ei voisi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta, joka on EU/ETA-valtion kansalainen.

Kuntaliiton käsityksen mukaan ehdotus parantaa suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtioiden kansalaisten mahdollisuuksia osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen. Lisäksi ehdotus avaa Suomessa toimiville työnantajille paremmat mahdollisuudet kehittää henkilöstönsä osaamista tilauskoulutuksen avulla.

Kuntien ja kuntayhtymien aseman selkeyttäminen

Kuntaliitto katsoo, että esitysluonnos selkeyttää kuntataustaisten koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjinä. Laissa ammatillisesta koulutuksesta säädettyä tilauskoulutusta (laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017) voivat järjestää vain järjestämisluvan omaavat kunnat, kuntayhtymät rekisteröidyt yhteisöt tai säätiöt. Näin ollen on perusteltua, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta.

Kuntaliitto korostaa tässä yhteydessä ammatillisen koulutuksen ylläpitäjäneutraalia järjestelmää ja kuntien roolia ammatillisen koulutuksen rahoittajana ja pääasiallisena järjestäjänä. Yksityisten ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan saaneiden rahoitus on pääosin julkista rahaa vastaavasti kuin kunnallisten ammatillisen koulutuksen järjestäjienkin. Tämä takaa hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti vakaan ja ennakoitavan rahoitusperustan myös yksityisten koulutuksen järjestäjien toiminnalle.

Koska hallituksen esitysluonnoksen mukaan valtiontuen täyttymisen kriteerien osalta on kuitenkin jonkin verran epäselvyyttä, pyydetään yritystukineuvottelukunnalta lausunto Euroopan unionin lainsäädännön valtiontuen edellytysten täyttymisestä. Kuntaliitto katsoo, että yritystukineuvottelukunnan lausunnossa tulee tarkastella myös yksityisiä (rekisteröidyt yhteisöt tai säätiöt) ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan omaavia koulutuksen järjestäjiä, joiden tosiasiallinen rahoitus perustuu pääosin julkiseen rahoitukseen ja myönnetään ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän mukaisesti samoin laskennallisin perustein kaikille koulutuksen järjestäjille ylläpitäjätahosta riippumatta.

On tärkeää, että kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, koska erityisesti oppivelvollisten koulutukseen liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita voidaan perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 48/2021 vp mukaan antaa vain viranomaiselle. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen, määräaikainen erottaminen, asuntolasta erottaminen sekä opiskeluoikeuden pidättäminen.

### **Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia**

Lausuttavana oleva luonnos sisältää muutoksia lukiolain 9 §:ään, jossa säädetään tilauskoulutuksesta lukiokoulutuksessa. Lukiokoulutuksessa tilauskoulutus on mahdollista ainoastaan International Baccalaureate -tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja koskee koulutuksen järjestäjiä, joiden järjestämislupaan sisältyy lupa järjestää IB-tutkintoon johtavaa koulutusta. Tilauskoulutusta voidaan järjestää lukiolain 9 §:n 2 momentin mukaan vain EU/ETA-alueen ulkopuolisille kansalaisille. Ehdotettavat muutokset eivät laajenna tai kavenna tätä lainsäädännön perusasetelmaa.

Molemmat ehdotettavat muutokset ovat pieniä. Pykälän 1 momenttiin on tehty lisäys, joka on astunut voimaan 1.1.2025. Nyt tuon lisäyksen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin tehtävän muutoksen muotoiluja. Momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi siten, että opiskelijoiden välittäminen on voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Kuntaliitto pitää muutosta teknisenä, sillä se tosiasiallisesti vain yhtenäistää sanamuodot ammatillisen koulutuksen kanssa.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi koulutuksen tilaajan perimien maksujen osalta. Koulutuksen tilaajalla on nykyisen lainsäädännön mukaisesti oikeus periä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta tilaajan sijaintivaltion lainsäädännön tai oman käytäntönsä mukaisia maksuja. Nyt ehdotettavalla muutoksella maksujen suuruutta täsmennetään viittaamalla opiskelijan lähtömaan elinkustannuksiin, joihin nähden opiskelijalta perittävien maksujen tulisi olla kohtuullisia. Ehdotettu muutos vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotettavaa muutosta. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa tähän.

Kuntaliitto huomauttaa, että ammatillista koulutusta koskevaan lainsäädäntöön ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan kunnan tai kuntayhtymän järjestäessä tilauskoulutusta järjestämislupansa mukaisesti ei sovelleta, mitä muualla laissa säädetään velvollisuudesta antaa kilpailutilanteessa markkinoilla harjoitettava toiminta osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi. Tällä muutoksella selkeytetään kuntien ja kuntayhtymien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjänä ammatillisessa koulutuksessa. Kuntaliitto toteaa, että mikäli vastaavaa täsmennystä ei tehdä lukiosäädöksiin, toisen asteen koulutuksen sääntely on tältä osin epäsymmetristä. Kuntaliiton näkemyksen mukaan on siten säädettävä ammatillisen koulutuksen tavoin, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään julkisesti säädeltyä ja järjestämislupaan perustuvaa lukiokoulutuksen tilauskoulutusta.

### **Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia**

Lausuttavana olevassa luonnoksessa ehdotetaan, että EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille säädetään lukuvuosimaksut sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa.

Lukuvuosimaksut eivät koskisi Euroopan talousalueella vakituisesti asuvia kolmansien maiden kansalaisia eikä vakiintuneiden ohjelmien kautta saapuvia vaihto-opiskelijoita, jotka eivät tule suorittamaan koko tutkintoa tai lukion oppimäärää. Myös tilapäistä suojelua saavat rajattaisiin maksullisuuden ulkopuolelle. Suomeen ETA-valtioiden ulkopuolelta pidempiaikaiseen työhön tulevien perheeseen kuuluvat eivät kuuluisi maksullisuuden piiriin, jos heillä olisi ennen opintojen alkua oleskelulupa Suomeen.

Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia.

Kuntaliitto yhtyy ehdotuksen taustalla olevaan huoleen julkisen talouden tilasta yleisesti sekä lisäksi kuntatalouden tilasta. Tämän vuoksi on tarpeellista sekä pohtia uusia rahoituslähteitä että keventää kuntien velvoitteita.

Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden poistamisen valtionosuusrahoituksen piiristä arvioidaan vähentävän ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitusta 10 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Kuntaliitto korostaa, että vähennys on tehtävä vähentämällä järjestämisluvassa olevia opiskelijavuosien enimmäismääriä vastaavasti kuin valtionosuusrahoitusta pienennetään.

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupasäätely muuttuu vuoden 2026 alusta siten, että järjestämisluvassa ei enää säädellä niiden opiskelijoiden määrää jotka ovat oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n nojalla oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vastaavasti kuin lukiokoulutuksessa nuorten määrän vähentyminen vähentää myös ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärää.

Opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa, tarvitsevat työperusteisen oleskeluluvan. Näin ollen ne opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa työnteon perusteella myönnetyllä jatkuvalla oleskeluluvalla, eivät tulisi olemaan lukuvuosimaksuvelvollisia. Tämä mahdollistaisi jatkossakin osaavan työvoiman rekrytoinnin ja kouluttamisen suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaiseen tutkintoon tai tutkinnon osaan.

Väestönkehityksestä johtuen Suomen haasteena on tulevana vuosina osaavan työvoiman saatavuus. Yhtenä ratkaisuna on työ- ja koulutusperäinen maahanmuutto. Lukuvuosimaksut voivat jossain määrin heikentää osaavan työvoiman saatavuutta. Jatkossa olisi kuitenkin edelleen mahdollisuus hyödyntää valtionosuusrahoitteista oppisopimuskoulutusta osaavan työvoiman rekrytoinnissa. Tilannetta tulee kuitenkin seurata ja tarvittaessa käynnistää toimenpiteet, joilla varmistetaan ammatillisen koulutuksen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi.

## **Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia**

Lausuttavana oleva luonnoksessa ehdotetaan, että EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille säädetään lukuvuosimaksut sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa. Lukuvuosimaksut eivät koskisi Euroopan talousalueella vakituisesti asuvia kolmansien maiden kansalaisia eikä vakiintuneiden ohjelmien kautta saapuvia vaihto-opiskelijoita, jotka eivät tule suorittamaan koko tutkintoa tai lukion oppimäärää. Myös tilapäistä suojelua saavat rajattaisiin

maksullisuuden ulkopuolelle. Suomeen ETA-valtioiden ulkopuolelta pidempiaikaiseen työhön tulevien perheeseen kuuluvat eivät kuuluisi maksullisuuden piiriin, jos heillä olisi ennen opintojen alkua oleskelulupa Suomeen.

Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia. Kuntaliitto pitää ehdotettuja rajoituksia lukuvuosimaksuvelvoitteen ulkopuolelle jäävistä ryhmistä tarkoituksenmukaisina.

Kuntaliitto yhtyy ehdotuksen taustalla olevaan huoleen julkisen talouden tilasta yleisesti sekä erityisesti kuntatalouden tilasta. Tämän vuoksi on tarpeellista sekä pohtia uusia rahoituslähteitä että keventää kuntien velvoitteita. Toimenpiteiden tulee kuitenkin olla harkittuja, eikä niillä saa tosiasiallisesti siirtää valtion kustannuksia kuntien ja koulutuksen järjestäjien kannettaviksi. Samoin toimenpiteiden ei tule heikentää lukiokoulutuksen järjestämisedellytyksiä.

Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden poistamisen valtionosuusrahoituksen piiristä arvioidaan vähentävän lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitusta kaksi miljoonaa euroa vuonna 2026 ja kolme miljoonaa euroa vuodesta 2027 lähtien. Koska valtionosuusrahoitus sisältää kuntien rahoitusosuuden, vähentäisi muutos myös kaikkien kuntien rahoitusosuutta noin 1,6 miljoonaa euroa vuonna 2027. Kokonaisuudessaan kyse on siis noin 0,3 prosentin leikkauksesta lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitukseen. Leikkauksen suuruudessa on kuitenkin huomattavia eroja koulutuksen järjestäjien välillä.

Koulutuksen järjestäjälle tulee säädösehdotuksen mukaan velvollisuus periä lukuvuosimaksu lukiokoulutukseen hyväksytyltä, EU- ja ETA-alueen ulkopuolisen valtion kansalaiselta, joka oleskelee maassa opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla. Lukuvuosimaksun suuruus olisi vähintään lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta tai koulutuksen järjestäjän yksikköhinta, mikäli se on keskimääräistä yksikköhintaa alempi. Kuntaliitto pitää hyvänä, että laissa määritetään lukuvuosimaksun minimitaso, mutta koulutuksen järjestäjän on mahdollista päättää myös korkeammasta lukuvuosimaksusta.

Kuntaliitto pitää kuitenkin tässä yhteydessä ennakoitavuuden ja opiskelijan oikeusturvan sekä koulutuksen järjestäjän hinnoittelun kannalta jossakin määrin ongelmallisena, että valtioneuvosto määrittää tosiasiallisesti lukuvuosimaksun minimitason vain yhdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Kuntaliitto esittääkin ehdotettavan lukiolain 34 a §:n täydentämistä siten, että lukuvuosimaksun suuruuden ennakoitavuus paranee sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta.

On todennäköistä, että lukuvuosimaksujen käyttöönotto muuttaa EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden profiilia. Se voi näkyä sekä opiskelijoiden lähtömaissa ja taustoissa että myös alueellisesti Suomessa eli opiskelijoiden oppilaitoksissa. Kuntaliiton arvion mukaan on myös todennäköistä, että lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille vähentää opiskelijoiden määrää ainakin alkuvaiheessa. Ehdotus heikentää Kuntaliiton arvion mukaan joidenkin kuntien mahdollisuuksia järjestää lukiokoulutusta.

Kuntaliiton käsityksen mukaan EU/ETA-alueen ulkopuolisten, opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla maassa olevien lukio-opiskelijoiden poistaminen valtionosuusrahoituksen piiristä vaikuttaa voimakkaimmin niihin pieniin koulutuksen järjestäjiin, joilla EU/ETA-alueen ulkopuolelta olevien opiskelijoiden osuus on merkittävä. Näillä koulutuksen järjestäjillä ei välttämättä ole varmuutta siitä,

että lukuvuosimaksulliset opiskelijat kompensoivat jatkossa valtionosuusrahoituksen vähenemisen. Tällaisia kuntia on etenkin itärajan läheisyydessä, kun Venäjän kansalaisia on hakeutunut Suomeen lukiokoulutukseen. Viime vuosina EU- ja ETA-alueen ulkopuolisia lukio-opiskelijoita on tullut opiskeluun perustuvalla oleskeluluvalla myös muualle maahan.

Nuorisoikäluokkien pieneneminen yhdistettynä EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden poistumiseen valtionosuusrahoituksen piiristä voi joillakin seuduilla heikentää lukiokoulutuksen järjestämismahdollisuuksia. Opiskelijamäärän vähenemisestä johtuva yksikkökustannusten nousu ja rahoituksen samanaikainen väheneminen voivat vaikuttaa koulutuksen saatavuuden vaarantumiseen joillakin alueilla. Kuntaliiton näkemyksen mukaan myös valtion tulee reagoida tähän.

Ensinnäkin lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän on omalta osaltaan pystyttävä tukemaan koulutuksen saavutettavuutta. Se luokin käytännössä lisäpainetta esimerkiksi lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän mahdollistaman yksikköhinnan harkinnanvaraiseen korotukseen varatun rahoituksen hyödyntämiseen. Tässä tilanteessa on hyvä, että yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus on mahdollinen. Vaikka yksikköhinnan harkinnanvarainen korotus rahoitetaan vähentämällä kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoitusta, on se yksi käytettävissä oleva väline.

Toiseksi koulutuksen saavutettavuuden haaste on vihdoin syytä ottaa myös kansallisesti vakavasti. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on lukiolain 4.3 §:n mukaan erityinen velvoite varmistaa lukiokoulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Onkin syytä käynnistää valmistelu lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi, jotta koulutuksen järjestäjät pystyvät tosiasiallisesti huolehtimaan koulutuksen laadusta ja saavutettavuudesta nuorten määrän jatkaessa useimmilla seuduilla pienenemistään. Eduskunnan joulukuussa 2024 päättämät muutokset olivat alkujohdanto, mutta nyt on syytä tarttua asiaan toden teolla. Kolmanneksi Kuntaliiton käsityksen mukaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin sisältyvä lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan leikkaus tulee välittömästi poistaa.

Lukiokoulutuksella on useimpien koulutuksen järjestäjien tapauksessa vahva yhteys perusopetukseen muun muassa yhteisen henkilöstön ja tilojen osalta. Lukioverkossa tapahtuvat muutokset vaikuttavat siten pienemmissä kunnissa yleensä myös perusopetukseen ja sen järjestämismahdollisuuksiin. Lukiokoulutus on pääväylä korkeakoulu-, etenkin yliopisto-opintoihin. Kuntaliitto pitää luonnoksessa olevaa arviota valtionosuusrahoituksen piiriin luettavien lukio-opiskelijoiden rajaamisen vaikutuksesta sekä lukiokoulutuksen palveluverkkoon, perusopetukseen että korkea-asteen koulutukseen ja väestön koulutustason nostotavoitteeseen riittämättömänä.

Nuorten ikäluokkien pieneneminen muodostaa keskeisimmän haasteen sekä lukio- että ammatillisen koulutuksen järjestämisessä tulevina vuosina. Se merkitsee sekä yksikkökustannusten nousua että palveluverkkoon kohdistuvaa painetta. Tämän vuoksi säädösluonnosta tulee arvioida myös suhteessa tähän haasteeseen.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että hallitus selvittää toimenpiteiden vaikutukset kuntiin ja muihin koulutuksen järjestäjiin. On ilmeistä, että vaikutukset kohdistuvat eri koulutuksen järjestäjiin hyvin eri tavoin. Osalla lukiokoulutuksen järjestäjiä valtionosuuteen oikeutettujen opiskelijoiden määrä puolittuu nykytilanteesta. Vaikutusten arvioinnin tulee sisältää myös kokonaisarviointi, joka ei supistu ainoastaan vaikutuksiin lukiokoulutukseen. On helppo arvioida lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutus valtionosuusrahoituksen vähenemiseen, mutta on selvästi vaikeampaa arvioida lukuvuosimaksujen mahdollisesti synnyttämää tulovirtaa.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että hallitus seuraa tarkasti lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia. Erytysen tärkeää on seurata vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen eri puolella maata. Hallituksen tulee olla valmiina reagoimaan, mikäli koulutuksen saatavuus uhkaa heikentyä merkittävästi.

### **Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia**

Lausunnolla olevassa luonnoksessa ehdotetaan muutoksia kolmeen rahoituslain pykälään. 24 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi lause, jonka mukaan lukiokoulutuksen yksikköhintoja laskettaessa ei oteta huomioon lukiolain 9 §:ssä tarkoitettuja tilauskoulutuksen opiskelijoita eikä ehdotetussa lukiolain 34 a §:ssä tarkoitettuja lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa tähän.

Rahoituslain 31 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättävän uusi kohta, jonka mukaan lukion käyttökustannuksina ei pidetä lukiolain 9 §:n tarkoittaman tilauskoulutuksen tai ehdotetun lukiolain 34 a §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia. Kuntaliitto pitää tämän osalta tärkeänä, että mahdollisesti pienimuotoinen lukuvuosimaksullinen toiminta ei aiheuttaisi tarpeetonta hallinnollista työtä.

Rahoituslain 49 §:ään ehdotetaan muutettavaksi siten, että suoritteita ei oteta huomioon rahoituksessa, jos opiskelija on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 a §:n tarkoittama lukuvuosimaksuvelvollinen opiskelija. Koska jatkossa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 a §:ssä tarkoitettujen opiskelijoiden koulutusta ei olisi tarkoitus rahoittaa valtionosuusrahoituksella, ei näitä opiskelijoita tulisi ottaa mukaan suoritelaskennassa. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa tästä.

### **Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta**

Lausunnolla olevassa luonnoksessa ehdotetaan oppivelvollisuuden soveltamisalaa rajattavaksi siten, että soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin opiskelijat, jotka ovat ehdotetun lukiolain 34 a §:ssä tai ehdotetun ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 a §:ssä tarkoitettuja lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita, vaikka heillä olisikin kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa tähän.

### **Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia**

Sekä ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin että lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset koulutuksen järjestäjien tiedonsaantioikeudesta hakijan, opiskelijan ja hänen perheen kokoajansa oleskelulupatietoihin sekä säännökset koulutuksen järjestäjien oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja Maahanmuuttovirastolle. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa tähän. Kuntaliitto kuitenkin toteaa, että lausunnolla olevan luonnoksen sivulla 17 puhutaan koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle epäillyistä väärinkäytöksistä, vaikka muuten asiakirjassa ja pykäläluonnoksissa on kyse oikeudesta, ei velvollisuudesta.

Lausunnon valmistelijat: lukiokoulutus Kyösti Värri, ammatillinen koulutus Maarit Kallio-Savela ja Juha Myllymäki

Kallio-Savela Maarit  
Suomen Kuntaliitto ry